

Lagmans Kisti med sonen Hjalmar.

Att vara barn på Kråkbäck

Vid sekelskiftet var Sverige något av ett U-land. Det fanns många människor i vårt land, som hade det svårt med försörjningen. Vi som bodde i kommunens fattigstugor var nog bland de hårdast drabbade. På Sollerön var det tre små stugor, som låg på Kråkbäck, ett undantag i norra delen av Häradsarvet. Alla tre stugorna var lika små, med ett enda rum på ca 13—14 kvm golvyta, där den öppna spisen tog stor plats. I den ena av dem bodde Orsmor, som var från Orsa och gift med min morbror, Lagmans Jons. De hade sex barn, som alla var vuxna i min barndom, och hur de fått rum i den lilla stugan kan jag inte fatta. I den andra stugan bodde gubben Pihl, som inte kunde klara sig själv utan sköttes av min mor. I den tredje stugan bodde vi.

Min mor var från Utanmyra. Då hon var ung, drömde hon som alla andra, att få ett ordnat hem med make och barn, men det blev inte så, ständiga besvikelser, barn, barn, men någon make blev det aldrig, så hon kom ganska ung till Kråkbäck och fick i uppdrag att sköta gamle Pihl. — Det var så enkelt på den tiden för en man att bara försvinna, ansvarslöst, efter vad han ställt till med. Det drabbade inte bara vår mor. Vi var tre halvsyskon, min bror Anders var nio och min syster Anna femton år äldre än jag. Fast stugan var liten gick det bra ändå, därför att vi växte upp en i taget med mor. De äldre fick ge sig ut på förvärvsarbete, så snart de kunde. Efter många hårda år och skiftande öden hamnade de alla med sina familjer i tämligen goda förhållanden här i Grycksbo.

Nog hade vi det fattigt på Kråkbäck, då jag var barn, men jag behövde aldrig svälta, för min mor hade alltid något att ge mig, då jag var hungrig. Det blev ensidig kost för det mesta: gröt med skummjök, kallgröt med sirap, strömming och potatis, kött hade mor aldrig råd att köpa. Något bidrag från kommunen hade vi inte, utom att vi fick bo i stugan hyresfritt. Mor hade inte mer pengar än vad Anna kunde skicka hem av sin lön, som var 30 kronor i månaden. En jul då mor hade det särskilt svårt, gick hon till kommunalkassören och bad om hjälp och fick då 5 kronor — Då kommunen byggde stugan, hade man glömt bort att det skulle vara ett avträde, så det fick mor spika upp själv. Det fungerade bra, fast det blev dålig lukt ibland. Stugan var kall, det fanns ingen trossbotten med fyllning, och jordvärmen räckte inte till så vattnet frös till is i vattenhinken under nätterna. Med vedförsörjningen var det svårt många gånger, och mor skickade mig då ibland ut med en kälke att tigga ved hos grannarna. — Men i sängen var det varmt, så vi frös inte. Mor hade en skinnfäll, som vi kröp ner under, inte bara vi, utan även loppor och vägglöss trivdes bra i värmen. Mor brukade jaga dessa vilddjur på kvällarna, innan vi lade oss. Och så var det spännande att ligga och lyssna till råttorna, som kom in, då det blev tyst.

Ären gick. Jag började i skolan för fröken Anna-Maria. Hon var mycket snäll, nästan som ett högre väsen. Flera gånger kom hon hem och hjälpte mig med läxan, innan skolan började. Mor hade ingen skolutbildning, så hon kunde inte läsa och hjälpa mig. En gång då fröken Anna-Maria kom, fick hon se att vi inte hade mjölk utan bara enbärdricka till gröten. Hon blev förvånad, och sedan fick jag många gånger efter skolans slut följa henne in, och hon bjöd på mat, — hon hade så mycket gott!

Jag gick också i söndagsskolan, ända tills jag blev 11—12 år. Där fick vi en tidning, som hette Barnvännen, och den tyckte jag mycket om. På första sidan fanns en bild av ett solbelyst tempel. Vi fick också lära oss att om vi var i nöd så skulle vi anförtro oss till Gud, så hjälpte han oss.

Kom så den tid, då jag fick mitt första verkliga arbete. Det var en vecka före jul. Då var jag knappast mer än elva år. Min syster Anna hade hört, att man ville ha ett lass brädbalkar söndersågade vid ett kafé i Mora. Då hon kom hem, blev det order: »I morgon ska du till Annas kafé och såga ved!« Jag tyckte det var mycket begärt, men det var bara att göra, som de äldre bestämde. »Du har väl tid att börja försörja dig själv du också!« Det blev en upplevelse, som jag aldrig glömmer.

Då jag skulle fara, hade jag tur. Jag fick åka spark med en granne, som hade ärende till Mora. Siljan var inte helt isbelagd, så vi måste åka nära land, och det gick lätt och fort att komma fram. När jag kom till kaféet var vedboden så full, så jag kunde varken komma in eller få ut sågbocken, förrän jag fått ut en del av veden. Sågen var visserligen skämd men bra, och arbetsamt blev det. Jag längtade hem hela tiden. Ibland gick jag ut och ställde mig vid väggen och såg mot Sollerön, som lyste så fint i solen.

Arbetet tog fyra dagar, och hela tiden var det vackert väder. Kvällen före hemresan stod jag och tittade på solen, just då den gick ner. Den lyste på kyrkan på Sollerön, och jag såg framför mig bilden av templet i »Barnvännen«. — På natten kom det snöblandat regn, som fortsatte hela följande dag. När jag skulle fara hem, gick jag ner vid bryggan, där vi hade kommit med sparken. Men nu hade det kommit vatten på isen, och efter några steg var jag genomvåt, så jag vände och gick mot Vinäs. Men där fanns ingen väg. Då pulsade jag i snöslasket till Sundet, men där var öppet vatten, så jag fortsatte till Ryssa-fjärden. — Det hade börjat mörkna. Jag var genomvåt och mycket trött. Kylan började tränga sig upp till låren. Jag var nära att ge upp, det var ju ännu så långt hem. — Då kom jag att tänka på det solbelysta templet i går afton. Och på söndagsskolan. Jag knäppte händerna, såg upp mot himlen. Snön smekte min våta panna som änglavingar. Så bad jag att Gud Fader skulle hjälpa mig att komma hem till mor.

— När jag sen började gå, såg jag en mörk prick långt borta på fjärden. Pricken visade sig vara en man, som kom från Ryssa-hållet. Nu hade han också sett mig, så han stannade, gick några steg, stannade, och så höll han på, tills jag kom ifatt honom. Då var vi nära stranden. Men då var mina krafter helt slut, så jag kunde bara ta några steg i taget och sen vila. Men han gick inte ifrån mig. När vi kom bortom Utanmyra och det började luta emot i Kråckan, bar han mig långa stycken, så länge han orkade, och så fick jag gå några steg igen. När vi kom till Smis-gården och våra vägar skulle skiljas, frågade han: »Tror du att du orkar gå själv hem till mor nu då?« — Ja, det var ju inte så långt, och så försvann han bort mot kyrkan, och jag såg honom aldrig mer. — När jag kom hem, blev mor så glad, och ändå gladare blev hon, när hon fick de sex kronor jag förtjänat: »Får jag gå och köpa mat för de här nu då?« Jag nickade och stupade i säng alldeles dödstrött, med både skor och kläder på.

— Jag vaknade inte förrän långt fram på julaftons förmiddag, och då var allt som en dröm. Om jag varit ensam, när krafterna tog slut, hade jag säkert satt mig och somnat och aldrig vaknat mer. Vem var mannen, och vem skickade honom i min väg? Det fick jag aldrig veta. Nog ville jag gärna, att mitt tack skulle nå honom, på något sätt! Inte är det bara slumpen som styr!

Det blev sommar. Anna hade fått plats hos kyrkoherde Thunberg. Där behövdes också en dräng, och jag var tolv år, så Anna rekommenderade mig. Det blev arbete på heltid, med början klockan 8 på morgonen till samma tid på kvällen, för jag skulle hämta mjölk i en gård i Rothagen, innan jag fick gå hem. Mitt första arbete på morgonen var att fylla vatten i ett stort kopparkar, som rymde 100 liter. Sedan blev det mest arbete i trädgården.

— En dag kom vår granne Sar Nils hem och frågade, om jag ville hjälpa honom med höbärgningen. — »Jag kan nog inte, för jag arbetar i prästgården.« — »Hur mycket betalt får du där?« — »Maten och 50 öre om dagen.« — »Du får 75 öre och maten av mig.« Jag kunde inte motstå löneyftet utan var borta från prästgården en dag och hjälpte honom. När jag kom följande dag, var inte prästfrun på sitt bästa humör. Hon ville veta, varför jag varit borta, men när hon fick veta orsaken, fick jag även där 75 öre om dagen. — Men jag var nöjd med min lön, och jag fick också presenter, däribland min konfirmationskostym, som jag hade i många år.

Hemma hos mor på semester.

Tiden gick. När jag var 16 år, fick jag följa min bror Anders till Grycksbo. Där fick jag arbete på pappersbruket och har varit anställd här till min pension. Första tiden fick jag hyra ett rum av bolaget, och då brukade mor bo hos mig på vintrarna, så länge hon levde. — Vi blev till slut alla Grycksbo-bor. Men jag känner, att mina rötter har jag på Sollerön.

Hjalmar Persson

»Lagmans Hjalmar«